

TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU'NUN "TİCARİ İŞLEM" KISTASI VE TARAF BAKIMINDAN UYGULAMA ALANI

(Araştırma Makalesi)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.998253>

Arş. Gör. **Abdurrahman KAYIKLIK**^{*,**}

Öz

6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun uygulama alanı bağlamında özellikle kanun ismindeki "ticari işlem" ifadesi ve taraf bakımından öngörülen sınırlamalar bakımından soru işaretleri bulunmaktadır. Bu çalışma, TİTRK'in uygulama alanını bu açılardan incelemektedir. Bu amaçla ilk olarak TİTRK'in amacı ve istisnai niteliğinin uygulama alanına etkisi değerlendirilmiştir. Daha sonra "ticari işlem" in uygulama alanı bakımından bir kıstas teşkil edip etmediği sorgulanmıştır. Son olarak TİTRK'te taraflar bakımından öngörülen kısıtlamaların yerindeliği ele alınıp, bu kısıtlamaların borçlu dışındaki (üçüncü) bir kişinin rehin vermesi ve rehinli alacağın temlik ile rehin konusu taşınırın devri hallerinde ne ölçüde ve nasıl uygulanacağı üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Taşınır rehni, Teslimsiz rehin, Ticari işlemlerde taşınır rehni, Ticari işletme rehni, Rehni sözleşmesinin tarafları

* Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul (akayiklik@ku.edu.tr), ORCID: 0000-0003-0067-0461 (Geliş Tarihi: 08.03.2021-Kabul Tarihi: 09.06.2021)

** Yorum ve önerileri için Dr. Öğr. Üyesi Işık Öney, Dr. Öğr. Üyesi Emek Toraman Çolgar ve Av. Nilay Dağdelen Yaşar'a teşekkür ederim.

**THE SCOPE OF APPLICATION OF THE LAW ON
NON-POSSESSORY PLEDGE IN COMMERCIAL TRANSACTIONS
IN TERMS OF THE “COMMERCIAL TRANSACTION”
CRITERION AND PARTIES**

(Research Article)

Abstract

There are question marks over the scope of application of the Law on Non-Possessory Pledge in Commercial Transactions (the Law no. 6750) concerning the “commercial transaction” criterion and restrictions regarding parties. This paper aims to clarify the scope of application of the Law as far as the said aspects are concerned. First, the paper discusses the impact of the Law’s object and purpose and the fact it constitutes an exception to general provisions on the Law’s scope of application. The paper then questions whether the term “commercial transaction” in the Law’s title serves as a criterion restricting its scope of application. Finally, the paper examines the issues concerning the parties, including whether the restrictions are well-founded and to what extent these are applicable in the event that a third person (i.e. a person other than the debtor) pledges an asset, the secured debt is assigned, or the pledged asset is transferred.

Keywords

Pledge of a movable asset, Non-possessory pledge, Non-possessory pledge in commercial transactions, Pledge of a commercial enterprise, Parties to a pledge agreement

GİRİŞ

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ("TİTRK" veya "Kanun"),¹ teslimsiz taşınır rehni verilmesini ve böylece finansmana erişimi kolaylaştıran hükümler öngörmektedir. Bununla birlikte TİTRK kapsamında teminat altına alınacak alacağın kaynağı, rehin ilişkisinin tarafları ve lehine rehin verilen kişilerin kimler olabileceği konularında belirsizlikler bulunmaktadır. TİTRK'in uygulama alanının açıklığa kavuşturulabilmesi için Kanun kapsamında hangi alacaklar için kimin (rehin veren), kime (rehinli alacaklı) ve kim lehine (kimin borcu için - borçlu) rehin hakkı tesis edebileceği soruları cevaplanmalıdır. Bu çalışma, anılan sorulara yanıt aramaktadır.

TİTRK'te öngörülen düzenlemelerin önemli bir kısmı, Birleşmiş Milletler Milletlerarası Ticaret Hukuku Komisyonu ("UNCITRAL" - *the United Nations Commission on International Trade Law*) tarafından hazırlanan UNCITRAL Teminatlı İşlemler Hakkında Model Kanun'la ("Model Kanun" - *the UNCITRAL Model Law on Secured Transactions*)² paralellik arz etmektedir³. Model Kanun'da, rehin sözleşmesinin tarafları veya rehinle teminat altına alınabilecek alacağın hangi hukuki işlemde doğması gerektiğine dair herhangi bir sınırlamaya yer verilmemiştir. Nitekim Model Kanun'un temellerini atan UNCITRAL Teminatlı İşlemler Hakkında Yasama Kılavuzu ("Kılavuz" - *UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions*),⁴ tarihsel süreçte özellikle teslimsiz taşınır rehni bakımından birçok hukuk sisteminde hem rehinli alacaklı hem de rehin veren bakımından çeşitli sınırlamalar öngörüldüğünü, ancak modern teminat hukukunda bu yaklaşımın terk edilmeye başladığını belirtmektedir⁵. Kılavuz'da, rehinli alacaklı veya rehin veren taraf bakımından herhangi bir sınırlamaya gidilmemesi önerilmekte, tüketiciler dahil tüm gerçek ve tüzel kişilerin teslimsiz taşınır rehni yoluyla finansmana erişimine olanak sağlanması tavsiye edilmektedir⁶.

¹ 6750 sayılı Kanun, 28.10.2016 tarih ve 29871 sayılı RG.

² Model Kanun tam metni için bkz. https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-08779_e_ebook.pdf erişim tarihi: 5 Mart 2021.

³ Bu paralelliğe ilk olarak dikkat çeken **Hamamcıoğlu, Esra/Karamanhoğlu, Argun:** "6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İlişkin Bazı Tespitler", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 13, Sa. 2, 2016, s. 98.

⁴ Kılavuz metni için bkz. https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/09-82670_ebook-guide_09-04-10english.pdf erişim tarihi: 5 Mart 2021.

⁵ Kılavuz I-N10; II-N37.

⁶ Kılavuz I-N10, 11; recommendation 2(b); II-N35-37.

Kılavuz'un bu önerisi, yukarıda anıldığı üzere Model Kanun tarafından benimsenmiştir.

TİTRK bakımındansa durum farklıdır. Kanun'un amacı, m. 1'de teslimsiz taşınır rehnine yaygınlık kazandırmak ve böylece finansmana erişimi kolaylaştırmak olarak genel bir biçimde formüle edilmiştir. Öte yandan Kanun'un ismindeki “*ticari işlemlerde*” ifadesi, teminat altına alınabilecek alacağın kaynağı bakımından da bir sınırlama söz konusu olabileceği izlenimini doğurmaya elverişlidir. Üstelik TİTRK m. 3, taraf bakımından bazı sınırlamalar öngörmektedir⁷. Aşağıda hem ticari işlem kıstası tartışılacak hem de taraf bakımından öngörülen kısıtlamaların yerindeliği ve borçlu dışında bir kişi tarafından rehin verilmesi ile rehinli alacak veya rehin konusu taşınırın devri halinde uygulanabilirliği incelenecektir. Bu kapsamda öncelikle TİTRK'in amacı ve istisnai niteliği üzerinde durularak kapsama dair yapılacak incelemede benimsenecek yaklaşım açıklanacaktır. Devamında TİTRK'e ismini veren “*ticari işlem*” ifadesinin Kanun'un uygulama alanına herhangi bir etkisi olup olmadığı tartışılacaktır. Takip eden bölümde TİTRK'in taraf bakımından kapsamı değerlendirilip bu açıdan özellik arz eden hususlar incelenecektir. Sonuç kısmında çalışmada yapılan tespitler özetlenecek ve taraflara dair yeni bir hüküm önerisine yer verilecektir.

I. UYGULAMA ALANININ TESPİTİNDE BENİMSENECEK YAKLAŞIM

A. Sorunun Ortaya Konulması

TİTRK kapsamında rehinle teminat altına alınacak alacağın bir ticari işlemden doğması gerekip gerekmediği ve rehin sözleşmesinin taraflarıyla borçlunun kimler olabileceği meseleleri aşağıda ayrı başlıklar altına ele alınacaktır. Bu bölümdeyse söz konusu sorulara verilecek cevapların tutarlılığını sağlamak adına benimsenecek yaklaşım açıklanacaktır.

Öncelikle anılan sorunların çözümünde Kanun metninin yardımının sınırlı olduğu vurgulanmalıdır. Örneğin Kanun'un isminde geçen “*ticari işlem*” ifadesi, TİTRK'te tanımlanmadığı gibi anılan kıstasın nasıl uygulanacağı konusunda herhangi bir düzenleme de mevcut değildir. Yine Kanun m. 5(9)'da borçlu dışındaki kişilerin TİTRK kapsamında teslimsiz taşınır rehni kurabilmesine izin verilmekle birlikte bu durumda rehin verenin ve

⁷ Hüküm, “*rehinde taraflar*” başlığıyla rehin sözleşmesinin taraflarından bahsetse de düzenlenen esasen rehinli alacaklı ile lehine rehin verilen kişilerdir. Bu konuda bkz. aşağıda III.C.2.

borçlunun m. 3'te sayılan kişilerden olması gerekip gerekmediği açık değildir. Benzer şekilde rehinle teminat altına alınmış alacağın temlik halinde devralanın, TİTRK m. 3'te rehinli alacaklı olmasına imkân tanınan kişilerden olmasının aranıp aranmayacağı Kanun tarafından açıklığa kavuşturulmamıştır. İşte bu sorulara cevap aranırken tutarlığının sağlanması adına TİTRK'in amacı ve Medeni Kanun'un ("MK") teslimli taşınır rehnini esas alan düzenlemeleri karşısındaki istisnai konumunun TİTRK'in dar yorumunu gerekli kılmadığı ele alınmalıdır.

B. TİTRK'in Amacı

TİTRK'in amacı, m. 1(1) uyarınca "*teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması ... suretiyle finansmana erişimi kolaylaştırmaktır*". Kanun'un ilk maddesinde ortaya konulan amaç, genel olarak teslimsiz taşınır rehninin yaygınlaştırılmasıdır. Bu hükümde finansmana erişimi kolaylaştırılacak kişi veya finansmanı sağlanacak işlemler bakımından herhangi bir sınırlama yer almamaktadır. Selefî Ticari İşletme Rehni Kanunu ("TİRK") ile mukayese edildiğinde TİTRK, rehin sözleşmesine taraf olabilecek kişilerin ve rehne konu olabilecek taşınırların kapsamını genişleterek Kanun uyarınca teslimsiz olarak rehin kurulabilecek hâllerin kapsamını genişletmektedir. Kanun bunun yanında aleniyetin sağlanması ve rehlin paraya çevrilmesine dair özel düzenlemelerle de taşınır rehinden faydalanacak taraflara, bilhassa finansman sağlayanlara, daha cazip bir hukuki çerçeve sunmayı hedeflemektedir⁸. Bu yönüyle Kanun'un teslimsiz taşınır rehnini hem uygulama alanına dair hukuki sınırlamaları daraltarak hem de tarafların bu teminat modeline ilgisini artırarak yaymayı amaçladığı açıktır.

Öte yandan TİTRK'in amacının daha sınırlı anlaşılmasını destekleyecek kimi argümanlar ileri sürülebilir. İlk olarak TİTRK Genel Gerekeçe'sinde sadece küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin ("KOBİ") ülke ekonomisindeki rolü vurgulanmakta, bunlar için finansmana erişimde güçlüklerle işaret edildikten sonra TİTRK tasarısının KOBİ'lerin finansmana ulaşmasını kolaylaştırma amacı güttüğü belirtilmektedir⁹. TİTRK'e KOBİ'lerin finansmana erişimi perspektifinden bakan bu yaklaşım, ilgili dönem Ticaret

⁸ TİTRK'in dört temel amacından bahseden **Baydak**, Ecrin: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, İstanbul 2018, s. 13-17.

⁹ Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Tasarısı (1/753) ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu (Yasama Dönemi 26, Yasama Yılı 1, Sıra Sayısı 418) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss418.pdf> erişim tarihi: 5 Mart 2021, s. 4-5.

Bakanları tarafından Kanun'un kabulü ve uygulaması aşamalarında verilen demeçlere de yansımıştır¹⁰. Buradaki KOBİ vurgusu, kanun metnine doğrudan yansımış değildir; çünkü TİTRK, rehin ilişkisinin taraflarını KOBİ'leri aşar şekilde son derece geniş düzenlemiştir (m. 3). Örneğin serbest meslek erbabı dahi anılan hükme göre TİTRK kapsamında kurulacak rehinden faydalanabilecektir. Kanun'un ismindeki "*ticari işlemlerde*" ifadesi Gerekçe'de belirtilen amacın Kanun'daki nadir yansımalarındandır. Fakat aşağıda açıklanacağı üzere¹¹ söz konusu ifade de TİTRK metniyle uyumsuzdur.

Gerekçe; teslimsiz taşınır rehninin finansmana erişimi kolaylaştırmak için yaygınlaştırılması amacını, KOBİ'lerin rekabetçi gücünün ve ülke ekonomisine katkısının artırılması perspektifinden sunmaktadır. Kanun'da belirtilen amaç ve uygulama alanı ise Gerekçe'de ortaya konulan amacın ötesine geçmektedir. O halde TİTRK hükümleri yorumlanırken esas alınacak amaç hangisidir? Öncelikle gerekçenin kanun yorumunda bağlayıcı olmadığı hatırlatılmalıdır. Bununla birlikte Gerekçe'deki amaçla TİTRK m. 1(1)'de belirtilen amaç arasında gerçek bir çelişkiden ziyade kapsam bakımından farklılık bulunduğunu vurgulamak gerekir. Zira TİTRK, Gerekçe'de belirtilen amacı boşa çıkarmamakta, yalnızca onu kapsayan ve (m. 3'te kişi bakımından kapsamı daha geniş tutarak) aşan bir amaç ve tatbik sahası sunmaktadır. Bu durumda Kanun'da belirtilen amacın esas alınması, bağlayıcı olmayan Gerekçe'ye dayanan herhangi bir sınırlamaya mahal vermeyerek hukuk güvenliğine hizmet edecektir. Ayrıca TİTRK m. 1(1)'de belirtilen amaç, Gerekçe'deki amaçla çelişmediğinden onun gerçekleşmesine herhangi bir şekilde engel teşkil etmeyecektir. Bu yüzden çalışmanın kalanında TİTRK'in amacı, KOBİ'lerin finansmana erişimiyle sınırlı olarak anlaşılmayacak; Kanun'a m. 1(1)'de işaret edildiği üzere daha geniş bir amaç ve kapsam atfedilecektir.

C. TİTRK'in İstisnai Niteliğinin Kanun Kapsamına Etkisi

Taşınırın rehninde esas olan taşınır eşyanın zilyetliğinin alacaklıya geçirilmesi suretiyle teslim bağli rehin kurulmasıdır (MK m. 939(1))¹².

¹⁰ Bkz. Gümrük ve Ticaret Bakanı Bülent Tüfenkci'nin 23 Aralık 2016 tarihli açıklaması (www.ticaret.gov.tr/haberler/bakan-tufenkci-ticari-tasinir-rehni-noterler-terafindan-gerceklestirilecek, erişim tarihi: 5 Mart 2021) ve ilgili dönem Ticaret Bakanı'nın 17 Şubat 2019 tarihli açıklaması (<https://ticaret.gov.tr/haberler/bakan-pekcen-tasinir-rehni-kobileri-finansmanda-rahatlatti>, erişim tarihi: 5 Mart 2021).

¹¹ Bkz. Bölüm II.

¹² **Sirmen**, Lale: Eşya Hukuku, 7. Bası, Ankara 2019, s. 681; **Nomer**, Haluk Nami/**Ergüne**, Mehmet Serkan: Eşya Hukuku, 5. Bası, İstanbul 2017, N. 713. Taşınır rehninde

Tescil yoluyla kurulan teslimsiz rehin, bu kuralın bir istisnasını oluşturur¹³. TİTRK kapsamında taşınır rehni, bu anlamda MK'nın teslimine bağlı taşınır rehni hükümlerine istisna teşkil etmektedir¹⁴. Bu durumda TİTRK'in kapsamını belirleyen hükümler bakımından istisnaların dar yorumlanması¹⁵ gerektiğinden hareketle dar yorumun uygun olacağı düşünülebilir¹⁶. Buna karşın TİTRK'in amacı, yukarıda tespit edildiği üzere teslimsiz taşınır rehni yaygınlaştırılması ve bu yolla finansmana erişimin kolaylaştırılmasıdır¹⁷. Başka bir ifadeyle TİTRK, MK'nın teslimine bağlı taşınır rehnine dayalı düzenlemeleri karşısında istisnai nitelikte olan teslimsiz taşınır rehnini yaygınlaştırmayı amaçlamaktadır¹⁸.

İlk bakışta çelişkili gözükebilecek bu durum, TİTRK'in amacına dair m. 1(1) hükmü ile tarafları düzenleyen m. 3 hükmü birlikte okunarak aşılabilir. TİTRK m. 1(1), "*finansmana erişimi*" kolaylaştırmaktan söz etmektedir. Kanun'un teslimsiz taşınır rehnini yayma gayesi, finansman ihtiyacını gidermesi kolaylaştırılmak istenen kişiler için söz konusudur. Bu kişiler,

geçerli "*sıkı teslim*" ilkesinden bahseden, **Serozan**, Rona: Eşya Hukuku I, 3. Bası, İstanbul 2014, N. 1458 vd.

¹³ Nitekim Serozan, teslimine bağlı olmayan (sicilli) taşınır rehnini "*sıkı teslim ilkesinin delinmesi*" başlığı altında ele almaktadır, **Serozan**, s. N. 1467-1470.

¹⁴ Ticari işletme ve unsurlarının teslimsiz rehni istisnai niteliği hakkında bkz. **Şit İmamoğlu**, Başak: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme, Ankara 2017, s. 5-7.

¹⁵ Yerinde tartışma konusu olan bu yorum kuralı hakkında bkz. **Larenz Karl/Canaris**, Claus-Wilhelm: Methodenlehre der Rechtswissenschaft, 3. Bası, Berlin/Heidelberg 1995, s. 174-176; **Yongalık**, Aynur: "İstisnalar Dar Yorumlanır" Kuralı ve Değerlendirilmesi", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 60, Sa. 1, 2011, s. 1-15.

¹⁶ Mülga TİRK döneminde bu yönde bir yaklaşım benimseyen, **Teoman**, Ömer: "Tacir Ticari İşletmesini Üçüncü Bir Kişinin Borcunun Güvencesi Olarak Rehnedebilir mi?", iç: Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, İstanbul 2007, s. 84; TİTRK döneminde benzer bir değerlendirme için bkz. **Şit İmamoğlu**, s. 5 vd.; 19.

¹⁷ Bu açıdan karşı. mülga TİRK Genel Gerekeçesi: "*Nihayet ticari işletme rehni teslimi meşrut rehin hükümlerine bir istisna olduğu daima göz önünde bulundurulmalıdır. Teslimi meşrut rehin hükümlerinin sağladığı faydalar bu prensiplere getirilen istisnaların sınırlı olmasını zorunlu kılmaktadır.*", Bursa Milletvekili Kasım Önadım'ın, Ticari İşletme Rehni Kanun Teklifi ve Ticaret ve Adalet Komisyonları Raporları (2/17, Dönem 3, Toplantı 1, Sıra Sayısı 128) https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d03/c012/mm__03012066ss0128.pdf erişim tarihi: 5 Mart 2021, s. 1.

¹⁸ TİTRK'in amacı Genel Gerekeçe'ye uygun olarak daha dar kabul edilse dahi bu problemin -aynı ölçüde olmasa da- yine gündeme geleceği not edilmelidir. Çünkü amaç sadece KOBİ'lerin finansmana erişimini sağlamak adına teslimsiz taşınır rehnini yaymak olarak alınsa dahi yine istisnai düzenlemenin (teslimsiz taşınır rehni) uygulamasını yayma amacı söz konusu olacaktır.

TİTRK m. 3'te rehin veren -esasen lehine rehin verilen- olarak sayılan kişilerdir. Ayrıca TİTRK, MK'nın teslimli taşınır rehnini esas alan sistemini bertaraf etme amacı gütmemekte, yalnızca m. 3'te sayılan kişilerin finansman gereksinimlerinin görülmesi bakımından bir alternatif sunmaktadır. Bir başka deyişle taraflar dilerlerse MK'nın teslimli taşınır rehni hükümlerine dilerlerse TİTRK'in teslimsiz taşınır rehnine imkân tanıyan hükümlerine göre rehin tesis edebilirler. Kanun koyucu, MK'nın teslimli rehne dayalı sistemine önemli bir istisna teşkil eden bu düzenlemeyi, finansmana daha kolay erişmelerini istediği belirli kişiler bakımından öngörmüştür. Dolayısıyla kanun koyucunun amacı çerçevesinde yani bu kişilerin finansmana erişimi bağlamında TİTRK hükümlerini -teslimsiz taşınır rehninin istisnai niteliğine binaen- dar yorumlamaya ihtiyaç yoktur¹⁹. Öte yandan Kanun'un uygulama alanının TİTRK m. 3'te sayılan kişilerin dışına taşma ihtimali olan hallerde ilgili hükümlerin yorumunda temkinli olmakta ve ulaşılan sonucu kanun koyucunun amacıyla teyitte fayda vardır. Sonuç olarak bu çalışmada TİTRK'in özellikle taraf bakımından kapsama dair düzenlemeleri, tespit edilen amaç çerçevesinde değerlendirilecek; bu çerçeveye içerisinde dar yoruma başvurulmayacaktır.

II. TİTRK'İN UYGULANMASINDA “TİCARİ İŞLEM” KAVRAMININ BİR KISTAS TEŞKİL EDİP ETMEDİĞİ SORUNU

TİTRK'in uygulama alanının tespiti için Kanun isminin ilk iki kelimesine bir anlam yüklenip yüklenmeyeceği de belirlenmelidir. Daha önce ifade edildiği üzere, Kanun ve ilgili ikincil mevzuatta²⁰ ticari işlem kavramı tanımlanmış değildir. Kavram, ticaret hukukundaki ticari iş kavramıyla ilişkili görülebilir. Türk Ticaret Kanunu (“TK”) m. 3, ticari işleri TK'da düzenlenen hususlarla (örneğin haksız rekabet, kıymetli evrak veya taşıma işleri) bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller olarak tanımlamaktadır. Ticari iş karinesine dair TK m. 19 ise tacirin borçlarının ticari (iş) olması

¹⁹ Nitekim istisnaların “*kendi dar amaçları kapsamında geniş yorumlanabileceği*” hususuna isabetli olarak dikkate çeken, **Yongalık**, s. 12; keza bkz. **Larenz/Canaris**, s. 176.

²⁰ TİTRK kapsamında çıkarılan üç yönetmelik şu şekildedir: Ticari İşlemlerde Rehlin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik (“Ana Yönetmelik”), Rehlin Taşınır Sicili Yönetmeliği (“Sicil Yönetmeliği”) ve Ticari İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelik (“Değer Tespiti Yönetmeliği”); tümü için bkz. 31.12.2016 tarih ve 29935 sayılı RG (3. mükerrer).

²⁰ Yönetmelik burada “[r]ehin hakkını devralan” üçüncü kişiden bahsetse de kast edilen aşağıda ele alınacağı üzere alacağı devralan kişi olmalıdır.

esasını kabul etmekte ve bir taraf için ticari iş sayılan sözleşmeleri kural olarak diğer taraf için de ticari iş saymaktadır²¹. TİTRK m. 3 kapsamında iki esnaf arasında dahi rehin sözleşmesi kurulabildiği dikkate alındığında teminat altına alınan alacağa kaynaklık eden işlemin, TK'da düzenlenen hususlardan olmaması ihtimalinde ticari işten söz etmek mümkün olmayacaktır. O halde ticari işlem kavramı, TK anlamında ticari işle örtüşmemektedir²².

Ticari iş kavramıyla örtüşmediği ortaya konulan ticari işlem kavramı, kendisine yüklenecek anlama göre TİTRK'in kapsamını kısıtlayıcı bir araca dönüşebilir. Nitekim öğretilerdeki bir yaklaşıma göre ticari işlem kavramı "işletme ve mesleki faaliyet kapsamında ya da ilgili olarak kazanç elde etmek üzere girilen her türlü iş(i)" ifade eder²³. Bu yaklaşım benimsenirse TİTRK kapsamında rehin, ancak az evvel tanımlandığı şekliyle ticari işlemlerden doğan, bir başka deyişle gelir elde etmek amacıyla işletmesel veya mesleki faaliyetle bağlantılı olarak yapılan işlemlerden kaynaklanan alacaklar için verilebilecektir²⁴. Kanun ismine Kanun'un uygulama alanını sınırlandırıcı bir anlam atfeden bu yaklaşım kabul edilmemelidir. Aşağıdaki gerekçelerle TİTRK kapsamında işletme veya mesleki faaliyetle bir bağlantı

²¹ Ticari iş kavramı hakkında bkz. **Arkan**, Sabih: Ticari İşletme Hukuku, 26. Bası, Ankara 2020, s. 71 vd.

²² Bu tespit konusunda bugün öğretilerde neredeyse oybirliği bulunmaktadır, ilgili tespiti ilk defa yapan, **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 100; bununla birlikte karşı. **Aytaç**, Zühtü: "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kapsamında Taraflar", iç: Sirmen, Lale/Özbilen, Barış (ed.), Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Ankara 2018, s. 92; Kanun'un ismi sebebiyle sadece ticari işlerden doğan borçlar için TİTRK kapsamında rehin verilebileceği yönünde, **Oğuzman**, M. Kemal/**Seliçi**, Özer/**Oktay-Özdemir**, Saibe: Eşya Hukuku Kısaltılmış Ders Kitabı, 2. Bası, İstanbul 2019, s. 549 dn. 479.

²³ **Antalya**, O. Gökhan/**Acar**, Faruk: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, 3. Bası, İstanbul 2020, s. 23.

²⁴ **Gürpınar**, Damla: "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehinin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 19, Sa. 1, 2017, s. 126 ve 148; **Karakuş Erbaş**, Burcu: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Ve Rehin Alacaklısının Korunması, Ankara 2018, s. 39; **Uyumaz**, Alper/**Türk**, Mehmet Cemil: "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Düşünceler", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 25, Sa. 2, 2019 (Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı), s. 1423; **Yurtman**, Hazalcan: 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Temerrüt Sonrası Haklar, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 11-13; **Antalya/Acar**, s. 23; **Ergüne**, Mehmet Serkan: Hukukumuzda Taşınır Rehinin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehinin Kuruluşu, 2. Bası, İstanbul 2020, s. 79-80; gelir elde etmeye yönelik faaliyetlerle sınırlı bir kapsam öneren, **Aksoy**, Mehmet Ali: "Yeni Bir Kurum Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni'nin Ticari İşletme Rehni ile Karşılaştırılmalı Olarak Değerlendirilmesi", Ankara Barosu Dergisi, Cilt 76, Sa. 1, 2018, s. 57.

veya gelir elde etme amacı aranmaksızın her türlü alacak için teminat verilebilmesi mümkündür²⁵.

İlk olarak vurgulamak gerekir ki kanunların isimleri bir yana, somut düzenlemeleri içeren maddelerle çok daha yakın ilişkisi bulunan kenar başlıklarının kanun metninden sayılması dahi tartışmalıdır²⁶. Bu mesele bir tarafa, Kanun isminde geçen ticari işlem kavramının tanımı TİTRK metninde verilmediği gibi kavramın içeriğini doldurmayı sağlayacak bir kıstas da Kanun'da mevcut değildir. Hatta TİTRK m. 1(3), ticari işlem kavramını çağrıştıracak herhangi bir nitelemede bulunmadan sadece “*bir borca*” teminat teşkil etmek üzere Kanun kapsamında rehin verilebileceğinden bahsetmektedir.

Kanun'un amacı gereği finansmana erişimin sadece mesleki/işletmeyle bağlantılı ihtiyaçlarla kısıtlanması gerektiği ve ticari işlem kavramının Kanun'un uygulama alanını böylece sınırlayabileceği düşünülebilir. Nitekim yukarıda, öğretilerde bu tarz bir yaklaşıma rastlandığı belirtilmiştir. Ancak meslek veya işletmeyle bağlantılı finansman ihtiyacıyla şahsi finansman ihtiyacını kesin şekilde ayırmak, gerçek kişi borçlular bakımından son derece güç olacaktır. Söz konusu ayırımın, TİTRK m. 4(6)(b) uyarınca²⁷ borcun konusunun rehin sözleşmesinde yer almasının zorunlu olduğu dikkate alınırsa sicil yetkililerince yapılabileceği ileri sürülmüştür²⁸. Ancak borcun konusunun rehin sözleşmesinde belirtilmesi, anılan güçlüğü ortadan kaldır-

²⁵ TİTRK kapsamında rehinle temin edilecek alacağın ticari (işlemden doğmuş) olmasının aranmadığı yönünde, **Şit İmamoğlu**, s. 7-8; **Baydak**, s. 26; **Yıldız**, M. Enes: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 22; **Şenocak**, Kemal/**Kahraman**, Zafer/**Tuncer Kazancı**, İdil/**Öcal Apaydın**, Bahar: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, Ankara 2019, s. 118; **Yatağan Özkan**, Çiğdem: “Ticari İşletme Rehininde Yeni Sorunlar: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu”, iç: Temel, Erhan/Kırca, Çiğdem (ed.), Türk ve Alman Özel Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyum Kitabı, Ankara 2020, s. 221; **Ayhan**, Rıza/**Çağlar**/Hayrettin / **Özdamar**, Mehmet: Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, 13. Bası, Ankara 2020, s. 170.

²⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 26 Ocak 1944 tarihli bir yorum kararında madde başlıklarının kanun metninden sayılmayacağını belirtmiştir (bkz. 4.2.1944 tarihli ve 5621 sayılı RG, karar no: 1367). TK m. 1534, kenar başlıklarının kanun metnine dahil olduğunu açıkça hükme bağlarken Anayasa m. 176(2), kenar başlıklarının metne dahil olmadığını belirtmektedir. Konuya ilişkin bkz. **Saymen**, Ferit: “Matlaplar Kanun Mudur?”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası C. 10, Sa. 3-4, 1944, s. 565-578; **Oğuzman**, M. Kemal/**Barlas**, Nami: Medeni Hukuk, 26. Bası, İstanbul 2020, N. 252.

²⁷ Ayrıca bkz. Ana Yönetmelik m. 9(1)(ç).

²⁸ **Antalya/Acar**, s. 24.

mamaktadır²⁹. Keza ticari/mesleki malvarlığı - adi malvarlığı (unsurları) arasında kesin çizgilerle bir ayırım yapmak, finansmana erişim bağlamında mümkün olmayabilir. Örneğin bir gerçek kişi tacirin kişisel bir ihtiyacı için finansmana hiç erişememesi veya ilgili alacak için TİTRK kapsamında teminat veremediği için daha kötü şartlarda erişmesi, pekâlâ tacirin ticari sahası bakımından mali güçlükler sebebi olabilir. Bu yüzden TİTRK kapsamında teminat altına alınacak alacakların, borçlunun işletmesiyle veya mesleki faaliyetle bağlantılı bir iş veya işlemde doğmuş olması gerekmez. Kanun başlığında yer alan "ticari işlem" kavramı, tabiri caizse *lafta kalmıştır* ve bu yüzden TİTRK'in uygulama alanına herhangi bir etkisi yoktur³⁰.

Ticari işlem kavramına dayanarak TİTRK kapsamının sınırlanmasına yönelik ikinci argüman, kavramın ikinci kelimesine odaklanarak sadece hukuki işlemlerden doğan borçlar için Kanun kapsamında rehin verilebileceğidir. Bu görüşe göre haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeden doğan borçlar için TİTRK kapsamında rehin verilemeyecektir³¹. TİTRK'in belirli kişilerin finansman ihtiyacının giderilmesini hedeflediği düşünüldüğünde bu ihtiyacın bir sözleşme ilişkisinden mi yoksa haksız fiil yahut sebepsiz zenginleşmeden mi doğduğuna bakarak Kanun'un uygulama alanını daraltmanın bu amaçla uyumadığı açıktır. Nitekim yukarıda teminat altına alınacak alacağın mesleki veya işletmesel faaliyetle dahi bağlantılı olması gerektiği sonucuna varılmıştı. Oysa haksız fiil ve sebepsiz zenginleşme Kanun kapsamı dışına itildiğinde örneğin bir tacirin işletmesiyle bağlantılı olarak başka bir tacire hukuka aykırı bir fiil sonucu zarar vermesi halinde TİTRK kapsamında bu borç için rehin verilmesi mümkün olmayacaktır³². Kaldı ki haksız fiil veya sebepsiz zenginleşmeden doğan borç için TİTRK kapsamında teminat verilemeyeceği kabul edilse dahi aynı borç için çekilen bir kredi bakımından rehin verilmesi mümkün olacaktır. Bu yüzden TİTRK hükümlerine göre

²⁹ Aynı yönde, **Baydak**, s. 23.

³⁰ Bununla birlikte ticari işlem kavramını TİTRK kapsamında rehin hakkı tesisine yönelik olarak yapılan işlemler veya benzer şekilde tanımlamanın (örneğin bkz. **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 169) da gerekli olmadığı kanaatindeyim. Kanun ismindeki bu ifadeyi tanımlamak yerine Kanun'un uygulama alanına bir etkisi olmadığı sonucunu vurgulamak daha isabetli bir tercih olacaktır.

³¹ Bu yönde bkz. **Karakuş Erbaş**, s. 38; **Poroy**, Reha/**Yasaman**, Hamdi: Ticari İşletme Hukuku, 17. Bası, İstanbul 2018, s. 52; **Yurtman**, s. 14-15.

³² TİTRK kapsamında rehinli alacaklı olabilecekler sınırlı olduğundan haksız fiil veya sebepsiz zenginleşmeden doğan borçların genelde tacir ve esnaflar arasında doğacağı tahmin edilebilir. Dolayısıyla anılan tartışmanın pratik etkisi düşüktür.

yalnızca hukuki işlemlerden doğan alacakların teminat altına alınabileceği görüşü de reddedilmelidir³³.

III. TİTRK'İN KİŞİ BAKIMINDAN UYGULAMA ALANI AÇISINDAN ÖZELLİK ARZ EDEN DURUMLAR

A. Genel Olarak

TİTRK m. 3, rehin sözleşmesinin³⁴ taraflarını iki farklı ihtimale göre düzenlemektedir. Bunlardan ilki, rehinli alacaklının kredi kuruluşu, rehin verenin ise tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabı olmasıdır (m. 3(1)(a)). İkinci ihtimale tacirler ve esnafın kendi aralarında ya da birbirleriyle rehin sözleşmesi kurmalarıdır (m. 3(1)(b))³⁵. Aşağıda tekrar ele alınacağı üzere³⁶ TİTRK'in taraf bakımından öngördüğü bu sınırlama, ilk planda rehin verenin borçlu olacağı varsayımı üzerine bina edilmiştir.

TİTRK m. 3(1)(a)'da taraflardan hangisinin rehinli alacaklı, hangisinin rehin veren tarafta yer alacağı açıkça ifade edilmese de hüküm, “[k]redi kuruluşları ile” diyerek anılan diğer tarafları ayırdığından kredi kuruluşunun rehinli alacaklı olması gerektiğinin kast edildiği açıktır. Nitekim Ana Yönetmelik m. 10(3),³⁷ bu sonucu teyit etmektedir. Dolayısıyla burada yönetmeliğin kanuna aykırı bir düzenleme içermesi söz konusu değildir³⁸.

Kanun ve ikincil mevzuat, rehin sözleşmesinin taraflarını TK, Bankacılık Kanunu gibi ilgili mevzuata atıfla tanımlamaktadır³⁹. İlgili tanımlar ışığında tarafların kimler olabileceği, daha önce birçok çalışmada detaylı

³³ Aynı sonuca varan, **Aytaç**, s. 93; **Baydak**, s. 24-25; **Antalya/Acar**, s. 21; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 169; **Ergüne**, s. 79.

³⁴ TİTRK m. 2(1) uyarınca rehin sözleşmesi “[r]ehin hakkını tesis etmek amacıyla rehin veren ile alacaklı arasında imzalanan sözleşmeyi... ifade eder”.

³⁵ Kanun hükmü bu ihtimali tacir “ve/veya” esnafın şeklinde ifade etmektedir ve hukuk tekniği açısından şık olmayan bu ifade haklı olarak eleştirilmektedir, bkz. **Göle**, Celal/**Aydoğan**, Gökhan: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu”nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 33, Sa. 1, 2017, s. 14.

³⁶ Bkz. Bölüm III.C.2.

³⁷ “Rehin hakkı ancak şu kişiler arasında kurulabilir; a) Rehin alacaklısı bir kredi kuruluşu ile rehin veren tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabından herhangi biri...”.

³⁸ Benzer yönde, **Antalya/Acar**, s. 32 ve dn. 36; aksi yönde, **Göle/Aydoğan**, s. 13.

³⁹ Bkz. TİTRK m. 2(1)(b), (c), (e), (ğ), (j) ve (l); Ana Yönetmelik m. 4(1)(b), (ç), (ğ), (h), (n), (ö) ve (r); Değer Tespiti Yönetmeliği m. 4(1)(d).

şekilde incelenmiştir⁴⁰. Bu yüzden bu çalışmada Kanun'da taraf olabileceği belirtilen statüdeki kişilere dair ayrıntılı açıklamalara yer verilmeyecektir. Bunun yerine taraf bakımından kapsam, mülga TİRK ile karşılaştırmalı olarak genel bir değerlendirilmeye tabi tutulduktan sonra taraf sıfatının özellik arz ettiği durumlar -sırasıyla borçlu dışında bir kişinin rehin vermesi ve taraf değişiklikleri- üzerinde durulacaktır.

Son olarak belirtmek gerekir ki ikincil mevzuat, "rehin alacaklısı", "rehin veren" ve "lehine rehin verilen" kavramlarını tanımlamaktadır⁴¹. Söz konusu tanımlar, borçlu dışında bir kişinin borçlu lehine rehin verebileceğini vurgulamak haricinde bu çalışmada ele alınan konular bakımından özellik arz etmemektedir.

B. Taraflar Bakımından Tirk İle Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme

TİTRK'in taraf bakımından kapsamı hakkında daha sağlıklı bir değerlendirme yapılabilmesi adına TİTRK öncesi dönemi kısaca incelemekte fayda vardır. Öncelikle rehin hakkının konusu olabilecek varlıklar bakımından TİRK'in kapsamının çok daha sınırlı olduğuna dikkat çekilmelidir. TİRK'e göre ticaret siciline kayıtlı ticari işletmeler, m. (3)'te sayılan unsurlarıyla birlikte rehnedilebiliyordu⁴². Ayrıca ek m. (1) ile Kanun'daki ticari işletme ifadesinin esnaf işletmesini de kapsadığı hüküm altına alınmıştı. TİTRK ise üzerinde rehin hakkı kurulabilecek taşınır varlıkların kapsamını oldukça genişletmiş ve teslimsiz taşınır rehnini işletme yanında münferit taşınır varlıklar bakımından da mümkün kılmıştır⁴³.

Sadece ticari işletme rehnini düzenleyen TİRK, kimlerin rehin sözleşmesine taraf olabileceğini de son derece dar bir çerçevede düzenlemişti. TİRK m. 2 uyarınca rehin alacaklısı, yalnızca "tüzel kişiliği haiz ve sermaye şirketi olarak kurulmuş kredi müesseseleri(,) kredili satış yapan gerçek ve tüzel kişiliği haiz müesseseler ve kooperatifler" olabilirken sözleşmenin diğer tarafında ticari işletmenin -veya esnaf işletmesinin- malikinin yer

⁴⁰ Örneğin bkz. **Şit İmamoğlu**, s. 11 vd.; **Çamurcu**, Emin: "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesinin Tarafları", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21 Sa. 3, 2017, s. 201 vd.; **Baydak**, s. 50 vd.

⁴¹ Bkz. Ana Yönetmelik m. 4(1)(ı), (j) ve (m); Sicil Yönetmeliği m. 4(1)(ğ) ve (h); Değer Tespiti Yönetmeliği m. 4(1)(e), (f) ve (g).

⁴² Bununla birlikte m. (2)(2) uyarınca kredili satış yapan müesseseler, yalnızca vadeli olarak sattıkları ve m. 3(b)'de sayılan makine, araç, motorlu taşıt vb. üzerinde rehin kurabiliyordu.

⁴³ Bkz. TİTRK m. 5 ve Ana Yönetmelik m. 11.

alması gerekiyordu⁴⁴. Kapsamın bu denli dar tutulması, gerekçede rehinli alacaklının kredi kuruluşlarıyla sınırlanması sayesinde gerçek kişilerin mali açıdan zor durumdaki tacir ve esnafa fahiş faiz oranlarıyla kredi vermesini ve böylece tefeciliğin teşvikini engellemek olarak açıklanmaktaydı⁴⁵. Yine gerekçede gerçek kişilerin birbirlerine ticari işletme rehni sayesinde kredi açabilmelerinin barındırdığı tehlikelerin muhtemel faydalara göre ağır bastığı vurgulanmıştı. Öğretide de subjektif kapsamın darlığı tacir ve esnafların kredi alırken güvenilir ve itibarlı kuruluşlarla muhatap edilmeleri ve MK'ya göre istisnai nitelikteki teslimsiz taşınır (ticari işletme) rehninin yaygınlaştırılmak istenmemesi tercihleriyle izah edilmekteydi⁴⁶.

Öte yandan TİTRK ile taraf bakımından kapsam oldukça genişletilmiştir. Kanun koyucunun bu tercihi yoğun şekilde eleştirilmektedir. Bu bağlamda özellikle tacir ve esnaflar arasında işletme rehninin mümkün hale gelmesiyle tacir ve esnafların güvenilir olmayan taraflarla rehin sözleşmesi kurmaya yönelebilecekleri ve bu durumun istismarla sonuçlanabileceği,⁴⁷ zor durumdaki tacir ve esnafların bu kişilerden yüksek faizle ve rehin vererek borç almasıyla tefeciliğin yaygınlaşacağı⁴⁸ ve alacaklılardan mal kaçırma amacıyla “*hatır rehinlerinin*” kurulabileceği⁴⁹ gibi muhtemel sakıncalara işaret edilmektedir. Hatta bu gerekçelerle tacir ve esnaflar arasında rehin sözleşmesi kurulmasına izin veren TİTRK m. 3(1)(b) hükmünün ilga edilmesi dahi önerilmektedir⁵⁰.

⁴⁴ TİTRK kapsamında kurulacak rehin sözleşmesinin tarafları hakkında detaylı bilgi için bkz. **Kendigelen**, Abuzer (**Ülgen**, Hüseyin/**Helvacı**, Mehmet/**Kaya**, Arslan/**Nomer Ertan**, Füsün): Ticari İşletme Hukuku, 5. Bası, İstanbul 2015, s. 230-233.

⁴⁵ TİTRK Komisyon Raporu, s. 2.

⁴⁶ **Erten**, Ali: Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni, Ankara 2001, s. 10, 19; **Erdem**, H. Ercüment: “Ticari İşletme Rehninde Güncel Sorunlar”, Bankacılar Dergisi, Sa. 76, 2011, s. 45, 55; **Reisoğlu**, Seza: “Ticari İşletme Rehni Uygulama-Sorunlar”, iç: Prof. Dr. Gürğân Çelebicân’a Armağan, Ankara 2011, s. 378; **Arkan**, Sabih: Ticari İşletme Hukuku, 19. Bası, Ankara 2014, s. 49; **Kendigelen** (**Ülgen**/**Helvacı**/ **Kaya**/**Nomer Ertan**), s. 230.

⁴⁷ **Şit İmamoğlu** 11; **Aytaç**, s. 96; **Bahtiyar**, Mehmet: Ticari İşletme Hukuku, 20. Bası, İstanbul 2019, s. 47; **Ergüne**, s. 75-76; **Arkan**, Ticari İşletme 2020, s. 54.

⁴⁸ **Çamurcu**, s. 228; **Aytaç**, s. 88-89 ve dolaylı olarak **Şit İmamoğlu**, s. 11, 15; **Biçer**, Levent: “Finansmana Erişim Kolaylığı Açısından Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KOSBED), Sa. 35, 2018, s. 77.

⁴⁹ **Göle/Aydoğan**, s. 16-17; **Bozer**, Ali/**Göle**, Celal: Ticari İşletme Hukuku, 6. Bası, Ankara 2020, s. 55, ayrıca TİTRK bağlamında genel olarak bu tehlikeye değinen, **Gürpınar**, s. 151.

⁵⁰ Örneğin bkz. **Şit İmamoğlu**, s. 11.

Yukarıda özetlenen eleştirilerde yer yer haklılık payı bulunmaktadır. Ancak kanaatimce tacir ve esnaflar arasında TİTRK kapsamında rehin sözleşmesi kurulabilmesi hakkındaki değerlendirme, muhtemel faydalar ve olası sakıncaları frenleyebilecek hukuki mekanizmalar da dikkate alınarak daha bütüncül bir yaklaşımla⁵¹ ve peşin hükümlerden ari şekilde yapılmıştır. TİTRK m. 3 gerekçesinde tacir ve esnafların kendi aralarında rehin sözleşmesi kurmalarına izin verilmesinin amacının, bu grupların birbirlerinin yatırımlarını desteklemelerine imkân tanımak olduğu belirtilmiştir⁵². Bu açıklama Kanun'un yukarıda açıklanan genel amacıyla uyumludur. Özellikle bu kişiler arası ticari ilişkilerde dayanışmanın bir sonucu olarak daha sık söz konusu olabilecek kısa vadeli (ve kimi zaman faizsiz) ödünç ilişkileri bakımından TİTRK m. 5'te sayılan münferit unsurların rehninin tercih edilmesi muhtemeldir.

Bununla birlikte ticari işletme veya esnaf işletmesinin rehni bakımından tacir ve esnafların birbirleriyle rehin sözleşmesi kurabilmelerinin tefecilik riskini artırabileceği endişesine şüpheyle yaklaşılmalıdır. Bu bakımdan ilk olarak TİTRK m. 5(2)'nin son cümlesini hatırlatmak gerekir. Hükme göre münferit taşınır varlıkların borcu karşılması halinde işletmenin tümü üzerinde rehin kurulması mümkün değildir⁵³. Bir başka deyişle TİTRK kapsamında münferit unsurların rehni kaide, işletmenin rehni istisnadır. Ayrıca rehin hakkı, rehin sözleşmesinin Rehinli Taşınır Sicili'ne ("Sicil") tesciliyle kurulmaktadır (TİTRK m. 4(1)); dolayısıyla rehin işlemi ve tarafları her halükârda sicilde kayıtlı olacaktır. Yani TİTRK kapsamında rehin verilmesi altında işlemin kayıt dışı olma ihtimali yoktur ve bu durum tefecilik ihtimalini düşürmektedir. Zor durumda kalmış bir tacir veya esnafa çok yüksek faiz oranlarıyla ödünç verilmesi tehlikesi bakımından genel hükümlerle sağlanan koruma da dikkate alınmalıdır. Nitekim bu ihtimalde duruma göre gabin (Türk Borçlar Kanunu ("BK") m. 28) ve ticari işlerde faiz oranının taraflarca serbestçe tayini esas olmakla birlikte (TK m. 8(1)) ahlaka aykırılık (BK m. 27) söz konusu olabilecektir⁵⁴. Son olarak tefecilik, cezai yaptırıma tabi tutulmuş bir suçtur. Nitekim TİTRK m. 16(2),⁵⁵ tefecilik suçu hakkın-

⁵¹ Benzer, **Göle/Aydoğan**, s. 16.

⁵² Komisyon Raporu, s. 5.

⁵³ Karş. Ana Yönetmelik m. 17(3).

⁵⁴ **Helvacı**, Mehmet (**Ülgen**, Hüseyin/**Kaya**, Arslan/**Nomer Ertan**, Füsün): Ticari İşletme Hukuku, 6. Bası, İstanbul 2019, s. 109; **Arkan**, Ticari İşletme 2020, s. 86.

⁵⁵ "...bir taşınır rehin almak suretiyle ödünç para verme işini devamlı yapan kişi, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 241 inci maddesine göre cezalandırılır". Tasarıda yer almayan hüküm, komisyon çalışmaları sırasında metne eklen-

daki Türk Ceza Kanunu m. 241'e atıfta bulunmakta; kanun koyucu böylece dolaylı bir uyarıda bulunmaktadır⁵⁶.

Tefecilik benzeri faaliyet riskini m. 16(2) hükmünden anlaşılacağı üzere kanun koyucu da öngörmüştür. Fakat hem TİTRK'te hem de diğer mevzuattaki önleyici mekanizmalar dikkate alındığında bu risk, beklenen fayda karşısında göze alınmıştır. Kanaatimce basiretli hareket etmeleri ve dolayısıyla ticari ilişkilerdeki riskler karşısında kendilerini korumaları beklenen tacirler bakımından ticari işletmeyi başka bir tacir veya esnafa rehinlemek suretiyle finansman yolunun açılması yerindedir. Özellikle büyük ölçekli ödünç işlemlerinde, örneğin grup şirketlerinin birbirlerine ödünç verdikleri bir senaryoda, tacirler arası ticari işletme rehni kurulabilmesinin faydası görülecektir. Bununla birlikte tefeciliğin, TİTRK uygulamasının bir sonucu olarak yaygınlaştığı gerçekten tespit edilebilirse basiretli hareket etmeleri kendilerinden beklenmeyen -ve bu yüzden tefecilik tehlikesi karşısında daha fazla korumaya ihtiyaç duyduğu düşünülebilecek- esnaflar bakımından bir mevzuat değişikliği gündeme alınabilir. Bu amaçla eğer tefecilik sebebiyle doğan zarar esnafların finansmana erişimi yoluyla sağlanan faydadan daha fazla olarak değerlendirilirse esnaf işletmesinin rehnine sadece rehinli alacaklının kredi kuruluşu olması halinde izin verilmesi öngörülebilir. Ancak mevcut durum itibarıyla bu yönde bir mevzuat değişikliğine ihtiyaç bulunduğunu söylemek güçtür.

Son olarak kısaca tacir ve esnaflar arası muvazaalı hatır rehinleri kurularak alacaklılardan mal kaçırılabilceği yönündeki eleştiriye⁵⁷ değinmek gerekir. Anılan amaçla kurulan rehin sözleşmesinin (ispat edilebilirse) muvazaa sebebiyle geçersiz olması bir yana, söz konusu ihtimalde İcra ve İflas Kanunu kapsamında bir koruma da söz konusu olacaktır⁵⁸. Önceden kurulmuş rehinlerinse Rehinli Taşınır Sicili'nin aleni olduğu dikkate alındığında (bkz. Sicil Yönetmeliği m. 17, 26 ve 30) ilgili taraf tarafından incelenmesi mümkündür⁵⁹.

miştir (Komisyon Raporu, s. 10). Hükümdeki devamlılık unsurunun açıklaması için bkz. **Hamamcıoğlu/Karamanlıoğlu**, s. 118-119.

⁵⁶ Cezai yaptırımın yeterince önleyici olmadığı kanaatinde, **Şit İmamoğlu**, s. 15; **Yatağan Özkan**, s. 222.

⁵⁷ **Göle/Aydoğan**, s. 16-17; **Bozer/Göle**, s. 55.

⁵⁸ Bkz. tasarrufun iptaline dair hükümlerden İcra ve İflas Kanunu m. 279(1)(1) "*Aşağıdaki tasarruflar borcunu ödemiye bir borçlu tarafından hacizden veya mal bulunmaması sebebiyle acizden yahut iflasın açılmasından evvelki bir sene içinde yapılmışsa yine batıldır: 1 – Borçlunun teminat göstermeği evvelce taahhüt etmiş olduğu haller müstesna olmak üzere borçlu tarafından mevcut bir borcu temin için yapılan rehinler...*".

⁵⁹ **Göle/Aydoğan**, s. 17.

C. Borçlu Dışında Bir Kişinin Rehin Vermesi

1. Sorun ve Yaklaşım

TİTRK m. 5(9) uyarınca "[ü]çüncü kişiler(in) (TİTRK) kapsamında borçlu lehine teslimsiz taşınır rehni" tesis etmesi mümkündür⁶⁰. Keza ikincil mevzuatın çok sayıda hükmü borçlu dışında bir kişinin rehin verebileceği yönünden m. 5(9)'u teyit etmektedir⁶¹. Buna göre TİTRK kapsamında borçlu haricindeki kişilerin teslimsiz taşınır rehni kurabileceği hususunda tereddüt yoktur. Yine de cevaplanması gereken iki soru bulunmaktadır. Bunlardan ilki, borçlunun Kanun'un 3. maddesinde (rehin veren olarak) sayılanlardan olması gerekip gerekmediğidir. Açıklığa kavuşturulması gereken ikinci meseleyse borçlu haricinde rehin veren kişilerin bu şartı sağlamasının aranıp aranmayacağıdır. Bu soruların cevaplanması için önce TİRK dönemindeki -güncelliğini kısmen koruyan- tartışmalar tanıtılacak; sonrasında TİTRK dönemindeki durum ele alınacaktır.

Mülga TİRK, ticari işletme sahibinin üçüncü bir kişinin borcu için işletmesi üzerinde rehin hakkı kurup kuramayacağı konusunda bir düzenleme içermiyordu. Yani TİRK döneminde TİTRK m. 5(9)'un muadili bir hüküm mevcut değildi. Bu yüzden öğretici, genel olarak ticari işletme malikinin üçüncü kişi lehine rehin verip veremeyeceği sorusu üzerinde durmuştur. Öğretide ağır basan görüş, TİRK'in yasaklayıcı bir düzenleme içermemesi karşısında bu soruyu olumlu cevaplamaktaydı⁶². Öte yandan kredili satış yapan müesseselerin alacaklı olması halinde yalnızca satış konusu taşınır üzerinde rehin kurulabildiğinden bunların alacakları için sadece borçlu tacirin rehin verebileceği kabul ediliyordu⁶³. Teoman ise konuyu ele aldığı çalışmasında teslimine bağlı rehni kural, TİRK düzenlemesininse istisna olduğu; TİRK'in amacının sadece finansman ihtiyacı içindeki tacirin kendi

⁶⁰ Hükmün borçludan başkasının rehin vermesine imkân veren genel hükümlerin gereksiz bir tekrarı olduğunu ifade eden, **Öz**, Turgut: "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu", İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Sa. 2, 2017, s. 159. Ancak mesele TİRK döneminde tartışmalı olduğundan konunun açık bir hükümle düzenlenmesi yerinde olmuştur.

⁶¹ Bkz. Ana Yönetmelik m. 4(1)(e), (t), (m), m. 9(1)(c) ve m. 35(1); Sicil Yönetmeliği m. (4)(1)(h); Değer Tespiti Yönetmeliği m. 4(1)(g).

⁶² **Erten**, s. 10-11, 18; **Ertas**, Şeref: "Ticari İşletme Rehni", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, Özel Sa., 2005 (İrfan Baştuğ Anısına Armağan), s. 45; **Erdem**, s. 54; **Arkan**, Ticari İşletme 2014, s. 50; **Kendigelen (Ülgen/Helvacı/ Kaya/ Nomer Ertan)**, s. 233.

⁶³ Bu yönde, **Arkan**, Ticari İşletme 2014, s. 50, **Kendigelen (Ülgen/Helvacı/ Kaya/ Nomer Ertan)**, s. 233.

işletmesini rehin vermesini sağlamak olduğu ve TİTRK hükümlerinin rehin verenin tacirin kendisi olduğu varsayımıyla düzenlendiği gerekçeleriyle ticari işletme sahibinin sadece kendi borçları için rehin verebileceği kanaatindeydi⁶⁴. Yazar tarafından haklı olarak işaret edildiği üzere⁶⁵ ticari işletme maliki dışında bir kişi lehine ticari işletme rehininin mümkün olduğunu savunan yazarlar, bu ihtimalde borçlunun tacir olması gerekip gerekmeyeceği hususunda sessizdi.

TİTRK m. 5(9) hükmünün borçlu dışındaki (üçüncü) bir kişinin rehin verebileceğini düzenlediği, ancak ilgili üçüncü kişi ve borçlunun m. 3'te rehin veren olarak sayılan taraflardan olması gerekip gerekmediğini açıklığa kavuşturmadığı belirtilmişti. Bu konularda kanaat belirtmeden önce bu kanaatlere yön veren temel dinamiği hatırlatmakta fayda vardır. TİTRK'in amacı, m. 3'te sayılan (ve kendi borcu için rehin verdiği varsayılan) kişilerin teslimsiz taşınır rehni marifetiyle finansmana erişiminin kolaylaştırılmasıdır. MK'nın taşınırın teslim yoluyla rehnine dayanan sistemine istisna teşkil eden teslimsiz taşınır rehni, TİTRK ile bu amaca hizmet ettiği ölçüde yaygınlaştırılmak istenmektedir. Bu yüzden TİTRK'in uygulama alanı belirlerken, Kanun'un 3. maddesinde sayılan kişilerin finansmana erişimini kolaylaştırma hedefi göz önünde tutulmalıdır. Borçlu dışında bir kişinin rehin vermesi bağlamında gündeme gelen sorular da bu çerçevede cevaplanmalıdır.

2. Borçlu Bakımından

TİTRK kapsamında borçlu dışında bir kişinin rehin vermesi halinde borçlunun m. 3'te sayılan kişilerden biri olması gerekir⁶⁶. Yani alacaklı taraf kredi kuruluşu ise borçlunun tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabı; eğer alacaklı (kredi kuruluşu olmayan bir) tacir veya esnafsa borçlunun da yine tacir veya esnaf olması gerekecektir. TİTRK m. 3'te sayılan taraflardan olmayan herhangi bir kişi lehine TİTRK kapsamında rehin

⁶⁴ Teoman, s. 79 vd.

⁶⁵ Teoman, s. 85.

⁶⁶ Aynı yönde, **Duran**, Arif: "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesi Taraflarının Hak ve Yükümlülükleri", Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, Sa. 2, 2016, s. 106; **Sirmen**, Lale: "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Düzenleniş Biçimi, Niteliği ve Rehne Hâkim Olan İlkeler", iç: Sirmen, Lale/Özbilen, Barış (ed.), Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Ankara 2018, s. 30; **Aytaç**, s. 105-106; **Aksoy**, s. 59, 60; **Yıldız**, s. 49; **Yurtman**, s. 22; **Uyumaz/Türk**, s. 1429; **Bayezit**, Fırat: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Rehni Sözleşmesi ve Hükümleri, İstanbul 2019, s. 142.

verilebileceği görüşü,⁶⁷ Kanun'un amacıyla ters düşmektedir. Zira TİTRK'in amacı istisnai nitelikteki teslimsiz taşınır rehnini m. 3'te sayılan kişilerin mali kaynaklara ulaşımını kolaylaştırmakla sınırlı olarak yaymaktır. Bu yüzden bu kapsamda olmayan kişilere TİTRK kapsamında rehin verilmesi, istisnai düzenlemeye Kanun'un *ratio legis*'i ile bağdaşmayacak ve teslimsiz taşınır rehnine hedeflenenden geniş bir tatbik sahası tanınması anlamına gelecektir⁶⁸.

Ayrıca Kanun'daki düzenlemeler genelde rehin verenin zaten borçlu olacağı varsayımıyla kaleme alındığından⁶⁹ TİTRK m. 3'ün rehin veren taraf olarak düzenlediği kişilerin, TİTRK kapsamında lehine rehin verilebilecek yani borcu için teminat sağlanabilecek kişiler olarak anlaşılması gerekir⁷⁰. Nitekim Ana Yönetmelik m. 10(5) borçlu dışında bir kişinin, m. 10(2)'de "*sayılan kişiler lehine*" rehin verebileceğini ifade etmektedir⁷¹. Yönetmeliğin m. 10(2) hükmüyle Kanun kapsamında rehin verebilecek kişileri, TİTRK m. 3'e paralel şekilde sıralamaktadır. Bu durum, TİTRK m. 3 ve Ana Yönetmelik m. 10(2)'nin rehin verenin borçlunun kendisi olacağı varsayımıyla kaleme alındığını ortaya koymaktadır. Yani TİTRK m. 3 ve bunun izdüşümü olan Ana Yönetmelik m. 10(2), rehin veren tarafın kimler olabileceğini düzenlerken, esasen TİTRK kapsamında kimler lehine rehin kurulabileceğini düzenlemektedir. Yine de Kanun'un m. 3'te rehin sözleşmesinin tarafları yerine doğrudan rehinli alacaklı ve lehine rehin kurulabilecek borçlu sıfatlarını düzenlemesi yerinde olacaktır. Başka bir deyişle Kanun'un rehin sözleşmesinin taraflarını değil, TİTRK kapsamında teminat altına alınacak alacağa kaynaklık eden borç ilişkisinin taraflarını düzenlediği daha açık şekilde ifade edilmeli ve bu konuda tereddütler önlenmelidir.

⁶⁷ Bu görüşte, **Toraman Çolgar**, Emek: Şirkete Borçlanma Yasası, İstanbul 2019, s. 192 dn. 222; **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 116-117; **Antalya/Acar**, s. 44, 45; **Yatağan Özkan**, s. 220-221; **Ergüne**, s. 76 dn. 37; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 171, 172 ve dolaylı olarak **Öz**, s. 162.

⁶⁸ Bu sonuç, teslimsiz taşınır rehninin uygulama alanının genişletilerek bu yolla finansmana erişimin TİTRK m. 3'te sayılmayanlar dahil herkesi kapsar şekilde düzenlenmesinin yerinde olup olmayacağı konusunda bir yargı içermemektedir. Olması gereken hukuk bakımından teslimsiz taşınır rehni hakkında öngörülen sınırlamaların kaldırılması pekâlâ savunulabilir; ancak bu mesele bu çalışmanın kapsamı dışında kalmaktadır.

⁶⁹ Kanun'un borçlu dışında bir kişinin rehin vermesi ihtimalini "*üçüncü kişi*"den bahisle düzenlemesi, bu açıdan bakıldığında tesadüf değildir. Bununla birlikte buradaki üçüncü kişi tabirini eleştiren, **Göle/Aydoğan**, s. 15.

⁷⁰ Benzer, **Aksoy**, s. 60.

⁷¹ Karş. bu hükmün Kanun'a aykırı olduğunu ileri süren, **Uyumaz/Türk**, s. 1429.

3. Rehin Veren Bakımından

Borçlu dışında bir kişi tarafından rehin verilmesi halinde dahi borçlunun TİTRK m. 3'te sayılan kişilerden olması gerektiği tespit edildiğine göre, borçlu lehine rehin verecek üçüncü kişinin m. 3'te sayılan sıfatlardan birine sahip olması gerekip gerekmediği belirlenmelidir. Öğretinin çoğunluğu, istisnai teslimsiz taşınır rehni düzenlemesinin kapsamını genişletmemek gerektiği ve TİTRK m. 3'ün taraflar bakımından emredici düzenlemesinin baki olduğu gibi gerekçelerle borçlu haricinde bir kişinin rehin vermesi halinde bu kişinin de m. 3'te rehin veren olarak sayılan kişilerden olmasını aramaktadır⁷². TİTRK'in amacı ve Kanun ile yönetmeliklerdeki hükümler dikkate alınarak yapılacak bir değerlendirme, tam tersi sonucun daha isabetli olduğunu ortaya koyacaktır. Yani m. 3'te sayılsın yahut sayılmasın herkes, TİTRK kapsamında (m. 3'te sayılan taraflardan olan) borçlu lehine rehin verebilecektir⁷³.

Bu sonuç, aksi kanaatin argümanları üzerinden doğrulanabilir. İlk olarak borçlu lehine rehin veren kişinin herhangi bir kişi olabilmesinin, Kanun'un istisnai niteliği⁷⁴ ile çelişmediğinin altı çizilmelidir. Bilakis, Kanun'un istisnai düzenlemesi m. 3'te sayılan kişilerin finansmana erişimini kolaylaştırma amacına hizmet etmektedir ve sayılanlar dışındaki kişilerin rehin verebilmesi bu amaca hizmet ettiğinden istisnanın geniş değil, amaca uygun yorumu anlamına gelir⁷⁵. Örneğin bir şirketin hâkim pay sahibinin m. 3'te rehin veren için aranan sıfatlardan hiçbirine sahip olmadığı varsayılınsın. Bu pay sahibinin maliki olduğu fakat kendisi işletmediği -söz gelimi kiraya verdiği- bir ticari işletmesi varsa pay sahibinin şirketin finansmana erişimi

⁷² Bu yönde, **Şit İmamoğlu**, s. 19; **Duran**, s. 106, 107; **Öz**, s. 162; **Gürpınar**, s. 126; **Uyumaz**, Alper: "Medenî Kanun Dışındaki Kanunlarda Düzenlenmiş Taşınır Rehni Çeşitleri", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi' C. 21, Sa. 4, 2017, s. 58; **Aytaç**, s. 106; **Biçer**, s. 86; **Baydak**, s. 80; **Karakuş Erbaş**, s. 92; **Helvacı (Ülgen/Kaya/Nomer Ertan)**, s. 206; **Oral**, Bahar: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, Ankara 2019, s. 106; **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 116-117; **Uyumaz/Türk**, s. 1428-1429; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 549; **Bayezit**, s. 145-146; **Antalya/Acar**, s. 32-33, 46-47; **Yatağan Özkan**, s. 220; **Ergüne**, s. 76 dn. 37; **Arkan**, Ticari İşletme 2020, s. 53 ve dolaylı olarak **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 172, 173.

⁷³ Aynı kanaatte, **Oğuz**, Sefer: "Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni", Bankacılar Dergisi Sa. 100, 2017, s. 10; **Sirmen**, Düzenleniş Biçimi, s. 30; **Aksoy**, s. 59, 60; **Yıldız**, s. 49. Karş. borçlunun TİTRK m. 3 kapsamında rehin verebilen kişilerden olması kaydıyla rehin verenin m. 3 kapsamında kişilerden olması gerekmediğini belirten **Toraman Çolgar**, s. 192 dn. 222.

⁷⁴ Bu gerekçe üzerinde duran **Şit İmamoğlu**, s. 19.

⁷⁵ Aynı yönde, **Sirmen**, Düzenleniş Biçimi, s. 30.

adına bu ticari işletmeyi rehnedebilmesi, şirketin mali kaynaklara ulaşmasını kolaylaştıran yani TİTRK'in amacına uygun bir yorumdur. Kaldı ki TİTRK kapsamında teslimsiz taşınır rehni uygulama alanının amaç çerçevesinde sınırlandırılması, yukarıda ifade edildiği üzere borçlunun m. 3'te sayılanlardan olması şartıyla sağlanmıştır.

İkinci olarak, TİTRK m. 3'te rehin sözleşmesinin taraflarının düzenlenmesi karşısında burada sayılmayan bir kişinin borçlu lehine rehin vermeyeceği argümanı⁷⁶ üzerinde durulmalıdır. Burada tekrar m. 3'teki düzenlemenin rehin veren tarafta bizzat borçlunun yer aldığı varsayımıyla kaleme alındığı hatırlatılmalıdır⁷⁷. Bu düzenleme ile rehin veren bakımından aranan sıfatlar, teminat altına alınacak alacağın borçlusu dışında birisinin rehin vermesi halinde sadece borçlu bakımından aranacaktır. Nitekim Ana Yönetmelik m. 9(1)(c), rehin verenin borçlu dışında bir kişi olması halinde rehin sözleşmesinde rehin verenin yalnızca kimlik numarası ve imzasına yer verilmesini yeterli kılmaktadır. Oysa rehin verenin borçlu olması ihtimalini düzenleyen m. 9(1)(b) uyarınca borçlunun m. 3'te sayılan taraflardan olduğuna dair birtakım özel bilgilerin⁷⁸ rehin sözleşmesinde yer alması zorunludur. Bu düzenleme, TİTRK m. 3'teki taraf şartının sadece borçlu bakımından arandığının ikincil mevzuattaki bir göstergesidir.

Son olarak Ana Yönetmelik m. 10(4)'e değinmek gerekir. Hükme göre, "[r]ehin hakkı kurabilecek üçüncü fıkra da sayılan kişiler dışında Kanun uyarınca bir rehin hakkı" kurulması mümkün değildir⁷⁹. Alıntı yapılan hükümdeki ifade bozukluğu bir tarafa bırakılırsa, hükmün tek başına ele alınması borçlu dışında bir kişinin rehin vermesi halinde de bu kişinin TİTRK m. 3 (ve Ana Yönetmelik m. 10(3)'teki) sıfatları taşıması gerektiği kanısını uyandırabilir. Ancak bu fıkrayı takip eden m. 10(5), "[h]erhangi bir kimsenin" ikinci fıkra (yani tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabından olma) şartlarını sağlayan borçlu lehine rehin kurabileceğini belirterek durumu açıklığa kavuşturmuştur. İki hüküm birlikte okunduğunda şu sonuca varılmaktadır: Rehin veren borçluysa borçlunun TİTRK

⁷⁶ Bkz. Helvacı (Ülgen/Kaya/Nomer Ertan), s. 206; Oral, s. 106; Uyumaz, s. 58; Uyumaz/Türk, s. 1429.

⁷⁷ Keza Ana Yönetmelik m. 10(2) ve (3) hükümleri de aynı minvalde yorumlanmalıdır.

⁷⁸ Örneğin borçlu tacirse MERSİS (Merkezi Sicil Kayıt Sistemi) numarası, çiftçi ise ÇKS (Çiftçi Kayıt Sistemi), üretici örgütüyse üretici örgütü belge numarası.

⁷⁹ Bu hükümde atıfta bulunulan üçüncü fıkra (yani Ana Yönetmelik m. 10(3)), TİTRK m. 3'e paralel olarak rehinli alacaklı ve rehin veren tarafların kimler olabileceğini bentler halinde saymaktadır.

m. 3'teki taraf şartlarını sağlaması gerekir; rehin veren üçüncü bir kişiye bu kişi bakımından m. 3'teki şartlar aranmaz, yine borçlunun m. 3'te sayılanlardan olması gerekli ve yeterlidir.

Bu kısımda varılan sonuçları özetlemek gerekirse TİTRK'in amacı ve hükümleri bir bütün olarak ele alındığında lehine rehin verilen borçlunun her halükarda m. 3'te sayılan taraflardan olması gerekecektir. Yani eğer rehinli alacaklı kredi kuruluşu ise borçlunun tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabından bir kişi; eğer rehinli alacaklı bir tacir veya esnaf ise borçlunun da tacir veya esnaf olması gerekir. Öte yandan borçlu haricinde bir kişinin rehin vermesi halinde borçlunun yine anılan sıfatlara sahip olması gerekir, ancak rehin veren üçüncü kişi bakımından böyle bir koşul yoktur ve bu kişi herhangi bir kişi olabilir. Sonuç bölümünde, buradaki açıklamaları somutlaştıran tablo ile bir kanun hükmü önerisine de yer verilecektir.

D. REHİN SÖZLEŞMESİNDE TARAF DEĞİŞİKLİKLERİ

Bu kısımda TİTRK kapsamında bir rehin sözleşmesi kurulduktan sonra rehin konusu taşınır varlığın devri veya teminat altına alınmış alacağın temlik yollarıyla sözleşme taraflarında meydana gelen değişikliklere, m. 3'te taraflar bakımından aranan şartlar bağlamında değinilecektir.

1. Rehlinli Taşınırın Devri

Taşınır bir eşya veya hak üzerinde TİTRK kapsamında rehin kurulmuş olması, rehin verenin (malikin/hak sahibinin) rehin konusu taşınır üzerindeki tasarruf yetkisini kısıtlamamaktadır. Hatta rehin sözleşmesine eklenecek ve rehin verenin rehin konusu taşınır üzerindeki tasarruf yetkisini kısıtlamaya yönelik kayıtlar, TİTRK m. 4(7) uyarınca kesin hükümsüzdür. Dolayısıyla rehin hakkı kurulduktan sonra da taşınırın devri mümkündür.

Rehin konusu taşınırın devri halinde bu hususun Sicil'e rehin verence tescili gerekir (m. 12(6))⁸⁰. Öte yandan Sicil Yönetmeliği m. 22(3) uyarınca tescil talebi, rehin veren ve devralan tarafından birlikte yapılacaktır. Rehlinli taşınırın devri halinde rehin hakkı kural olarak varlığını korur (Ana Yönetmelik m 28(1))⁸¹. Öte yandan, TİTRK m. 7(3) ve Sicil Yönetmeliği 17(2)

⁸⁰ Tescilin etkisi açısından bkz. **Antalya/Acar**, s. 48 vd.

⁸¹ Bu hüküm olmasaydı dahi hüküm bulunmayan haller için MK'nın taşınmaz rehni hükümlerine gönderme yapan TİTRK m. 18 atfıyla MK m. 888(1)'in uygulanmasıyla aynı sonuca varılabilirdi.

kapsamında iyi niyetli üçüncü kişinin taşınır rehni hakkında ari olarak iktisabı,⁸² bu kuralın istisnasıdır.

Bu çalışma bakımından asıl önemli konu, TİTRK m. 3'teki taraf kısıtlamalarıyla rehinli taşınırın devri arasındaki ilişkidir. Yukarıda m. 3'teki taraf sınırlamalarının rehin veren değil, borçlu bakımından arandığı tespit edilmişti. Bu nedenle rehinli taşınır devralan kişinin m. 3'te sayılan sıfatlardan birini haiz olması aranmaz,⁸³ çünkü borçlu haricinde bir kişinin bu sıfatları haiz olmasa dahi rehni vermesi zaten mümkündür. Bu bakımdan rehni konusu taşınırın devri, m. 3'teki taraf sınırlamaları bağlamında özellik arz etmez.

2. Rehni Teminat Altına Alınmış Alacağın Temliki

TİTRK m. 3 uyarınca rehinli alacaklı -borçlunun kimliğine bağlı olarak- yalnızca kredi kuruluşu, tacir veya esnaf olabilir. Rehni teminat altına alınmış alacak, yine bu kişilerden birine temlik edilebilirse bu durum taraf sınırlamaları bakımından özellik arz etmez,⁸⁴ alacak hakkıyla birlikte rehni hakkı da devralan (yeni) alacaklıya geçer (BK m. 189(1)). TİTRK m. 12(6), bu durumda alacağın temlikinin⁸⁵ Rehni Taşınır Sicili'ne tescilini öngörmektedir⁸⁶. Hükme göre tescili rehni verenin yaptırması gerekmektedir. Tescil yükümlülüğünün, alacağın temlikinden haberdar olmaması dahi mümkün olan rehni verene yüklenmesi hatta yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde adli para cezası öngörülmesi (m. 16(1)(ç)) son derece sorunludur⁸⁷. Bu hata, alacağın temlikinde tescil başvurusunu alacağı devralan

⁸² TİTRK kapsamında iyi niyetin korunması açısından bkz. **Baydak**, s. 181-186.

⁸³ Borçlu dışında rehni veren kişinin TİTRK m. 3'teki kişilerden olması gerekip gerekmediğine dair tartışmalardan bağımsız olarak bu kanaatte, **Şit İmamoğlu**, s. 20; **Aytaç**, s. 111; **Helvacı (Ülgen/Kaya/Nomer Ertan)**, s. 206; **Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın**, s. 136; **Bayezit**, s. 147; **Antalya/Acar**, s. 47; **Yatağan Özkan**, s. 221; **Ergüne**, s. 78.

⁸⁴ Nitekim Ana Yönetmelik m. 4(1)(j) Rehni Taşınır Sicili m. 4(1)(ğ) ve Değer Tespiti Yönetmeliği m. 4(1)(f), rehni alacaklısını tanımlarken "alacağımı... uygun gördüğü başka bir üçüncü kişiye devretme ... yetkisi(ni)" alacaklının yetkileri arasında saymaktadır.

⁸⁵ TİTRK m. 12(6)'da "rehinli taşınır varlığın devri ile alacağın devri" bakımından rehni veren tescille yükümlü kılınmaktadır. Yükümlülüğün rehni verene ait olması eleştirilebilir olsa da buradaki alacağın devrini rehni konusu alacak olarak yorumlamak (bu yönde bkz. **Sirmen**, Düzenleniş Biçimi, s. 25 dn. 14; **Baydak**, s. 85 dn. 128) hükmün lafzı karşısında güç gözükmemektedir.

⁸⁶ Tescilin etkisi bakımından bkz. **Antalya/Acar**, s. 48 vd.

⁸⁷ Bu yönden hükme yönelik eleştiriler için bkz. **Şit İmamoğlu**, s. 20; **Bayezit**, s. 428.

kişinin yapacağını belirten Sicil Yönetmeliği m. 22(4)⁸⁸ ile düzeltilmeye çalışılmıştır. Ancak Kanun'un açık hükmü ve buradan doğan yükümlülüğün ihlaline bağlanan cezai müeyyide dikkate alındığında sorunun ikincil mevzuatla çözüme kavuşturulması mümkün gözükmemektedir.

TİTRK m. 3 ile öngörülen taraf sınırlamaları bağlamında cevaplanması gereken soru, alacağın m. 3'te rehinli alacaklı olabileceği belirtilen kişiler haricinde bir kişiye devri halinde rehin hakkının da bu kişiye geçip geçmeyeceğidir. Bu sorunun olumsuz cevaplanması halinde alacağı devralan kişi, TİTRK kapsamında kurulmuş rehin hakkından faydalanamayacaktır. TİTRK m. 3'ün, mülga TİRK m. 2'den farklı olarak tacir ve esnafın da rehinli alacaklı olmasına cevaz vermesi, esasen bu tartışmanın pratik önemini -tamamen ortadan kaldırmamakla birlikte- azaltmıştır. Örneğin bir tacire verdiği kredi için TİTRK kapsamında rehin hakkı kazanmış olan bir kredi kuruluşu, rehinli alacağı bir tacire devrederse TİTRK m. 3'te öngörülen sınırlamalar bakımından herhangi bir soru işareti söz konusu olmayacaktır.

Rehinli alacağın TİTRK m. 3 kapsamında olmayan bir kişiye devri bağlamında TİRK dönemindeki tartışmalar kısmen güncelliğini koruduğundan öncelikle bunlara değinilmelidir. TİRK döneminde hâkim görüş, taraf sınırlamalarını içeren m. 2'nin sadece rehin sözleşmesinin kuruluşu safhasında geçerli olduğu ve TİRK'te aksi yönde bir düzenleme olmadığından genel hükümlerin uygulama bulacağı, bu yüzden alacağın TİRK m. 2'de sayılmayan bir kişiye devrinin teminatı etkilemeyeceği yönündeydi⁸⁹. Öte yandan aksi görüşü benimseyen yazarlar da mevcuttu⁹⁰. Yazarlar, TİRK m. 2 düzenlemesinin sadece kuruluşta uygulanacağını gösteren bir düzenleme olmaması, TİRK'in amacı (teslimsiz taşınır rehni istisnasını kapsamını dar tutulması ve rehin veren tacirin güvenilir kişilerle muhatap edilmesi) ve alacağın m. 2'de sayılmayan kişilere temlikinin kanuna karşı hileye davetiye

⁸⁸ Hükme göre “*Rehin hakkını devralan üçüncü kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehin hakkının devrinin tescili talebinde bulunur*”. Belirtmek gerekir ki Sicil Yönetmeliği, birçok hükmünde “*rehin hakkının devri*”nden bahsetmektedir (bkz. m. 4(1)(k), 5, 16, 18, 22(4) ve 23(3)). Kast edilen alacağın temlik (ve rehin hakkının böylece devralana geçmesi) olup yönetmelikte terimsel bir hata söz konusudur.

⁸⁹ **Erten**, s. 24; **Erdem**, s. 55; **Reisoğlu**, s. 390; **Arkan**, Ticari İşletme 2014, s. 50; **Kendigelen (Ülgen/Helvacı/ Kaya/Nomer Ertan)**, s. 231.

⁹⁰ Bkz. **Antmen**, Alpay: Ticari İşletme Rehni, Ankara 2001, s. 75-76; **Dural**, H. Ali: “Ticari İşletme Rehni İle Teminat Altına Alınan Alacağın TİRK m. 2'de Sayılan Kişiler Dışındaki Kişilere Temlikinin Ticari İşletme Rehnine Etkisi”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sa. 1, 2004 (Prof. Dr. Erden Kuntalp'e Armağan C 1), s. 326 vd.

çıkarcacağı gerekçelerine dayanıyordu⁹¹. Bu gerekçelerin TİTRK bakımından geçerliliği aşağıda ele alınacaktır.

TİTRK hükümlerine göre alacağın temlikinin Kanun'un taraf sınırlamalarına dair m. 3 hükmünde rehinli alacaklı olabileceği öngörülme- yen kişilere devri halinde de rehin hakkı devralana geçecektir. Nitekim bu sonuç öğretide neredeyse oy birliğiyle kabul görmektedir⁹². Aksi görüş, TİRK dönemine benzer şekilde taraf sınırlamalarının amacını ve bu sınırlamaların temlik yoluyla etrafından dolanılması tehlikesini vurgulamaktadır⁹³. Bu görüşün kabulü halinde rehin hakkının devralana geçmesi için -TİTRK m. 3'ün rehinli alacaklıyı borçlunun kimliğine göre iki farklı şekilde düzenlemesine binaen- borçlu, tacir yahut esnafsa devralanın tacir, esnaf veya kredi kuruluşu olması gerekeceğini; borçlu, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabıysa devralanın mutlaka bir kredi kuruluşu olması gerekecektir.

Alacağı devralan kişiye rehin hakkının -bu kişi TİTRK m. 3'te sayılanlardan olmasa da- geçeceği sonucunun teyidi, aksi görüşün dayanakları üzerinden yapılabilir. İlk olarak TİTRK'te taraf sınırlamalarının kuruluş anıyla sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin alacağın temlikinin Rehimli Taşınır Sicili'ne tescili için devralanın sadece kimlik bilgilerini sunması yeterli olmakta, bu kişinin m. 3'te rehinli alacaklı olabilecek kişilerden olduğunu ispat etmesi aranmamaktadır (Sicil Yönetmeliği m. 23(3)(c)). İkinci olarak TİRK ile TİTRK'in taraf sınırlamaları bakımından kanun koyucunun farklı amaçlar güttüğü söylenebilir. TİRK bakımından kanun koyucu hem teslimsiz taşınır rehninin istisnai niteliğine hem de borçlu tacirlerin (ve esnafın) sadece güvenilir kişilerle muhatap edilmesine vurgu yapmaktaydı⁹⁴. TİTRK ise finansmana erişimin kolaylaştırılmasını ön planda tutmaktadır. Bu amaçla Kanun, kendi öngördüğü kapsam dahilinde teslimsiz taşınır rehninin yaygınlaşmasını teşvik ederken tacir ve esnafın birbirlerine kredi açıp TİTRK kapsamında rehin vermesine imkân tanımaktadır⁹⁵. Ayrıca alacağın m. 3'te sayılmayan bir kişiye temlik halinde güvencenin devam etmesi, alacağın likiditesini artıracak, kredi verenlerce TİTRK kapsamında teminat

⁹¹ Antmen, s. 75-76; Dural, s. 326-330.

⁹² Şit İmamoğlu 20; Duran, s. 108; Göle/Aydoğan, s. 15; Aytaç, s. 110-111; Aksoy, s. 60; Baydak, s. 84; Karakuş Erbaş, s. 66; Yıldız, s. 48; Helvacı (Ülgen/Kaya/Nomer Ertan), s. 206; Yurtman, s. 23; Şenocak, Kahraman, Tuncer Kazancı ve Öcal Apaydın, s. 118, 136; Bahtiyar, s. 48; Bayezit, s. 147; Antalya/Acar, s. 47, 50-52; Yatağan Özkan, s. 221; Ergüne, s. 78; Arkan, Ticari İşletme 2020, s. 53.

⁹³ Çamurcu, s. 229-230.

⁹⁴ TİRK Komisyon Raporu, s. 2.

⁹⁵ TİTRK'in amacı hakkında bkz. Bölüm I.B.

altına alınmış bir kredi vermeyi daha cazip kılacaktır. Nihayet TİTRK'in rehinli alacaklı olabilecekler arasında tacir ve esnafları sayarak kapsamı genişletmesi karşısında kanuna karşı hile ihtimali (ve ihtiyacı) azalacaktır. Kaldı ki kanuna karşı hilenin tespiti halinde zaten hakkın kötüye kullanılması yasağı (MK m. 2(2)) devreye girecek ve hileyle güdülen amaca ulaşamayacaktır⁹⁶.

SONUÇ

1. Bu çalışmada TİTRK'in uygulama alanına dair meseleler ele alınmış; bu kapsamda Kanun'un isminde geçen "*ticari işlem*" ifadesi ve taraf sınırlamaları bakımından özellik arz eden kimi durumlar incelenmiştir. Anılan meseleler, TİTRK'e dair yorum faaliyetini gerektirmektedir. Tartışmalı meselelerin çözümünde tutarlılığın sağlanması için öncelikle TİTRK'in amacı ve istisnai niteliği tartışılarak çalışmanın kalanında benimsenecek bir çerçeve geliştirilmiştir.

Bu kapsamda ilk olarak TİTRK'in amacı tespit edilmiştir. TİTRK'in metni, Gerekçe'de öngörülen ve KOBİ'lerin finansmana erişimine yönelik amaçtan daha geniş bir amaç ve kapsam içermektedir; ancak bu amacın gerçekleşmesine engel değildir. TİTRK'in amacı, m. 3'te sayılan kişilerin finansmana erişiminde engellerin kaldırılması ve buna yönelik bir mekanizma olarak teslimsiz taşınır rehninin yaygınlaştırılması olarak özetlenebilir.

Daha sonra, TİTRK'te düzenlenen teslimsiz taşınır rehninin MK'nın teslimine bağlı rehin hükümlerine göre istisnai niteliği üzerinde durulmuştur. Finansmana erişim bakımından taraflara -emredici nitelikte olmayan- alternatif bir rehin modeli sunan TİTRK hükümlerinin uygulama alanının tespiti, TİTRK m. 3'te sayılan kişilerin finansmana erişimi bağlamında dar yoruma ihtiyaç bulunmamaktadır. Zira Kanun'un amacı zaten bu kişilerin finansmana erişiminin kolaylaştırılmasıdır.

2. Yapılan inceleme sonucunda, TİTRK'in ismindeki "*ticari işlemlerde*" ifadesinin Kanun'un uygulama alanına bir etkisi olmadığı sonucuna varılmıştır. TİTRK metninde tanımlanmayan veya içeriği dolaylı olarak açıklığa kavuşturulmayan bu kavram, TK'nın ticari iş kavramından farklıdır. Yine de ticari işlem kavramına mesleki veya işletmesel amaçlarla yapılan işlemler şeklinde bir anlam atfedilerek, Kanun'un "*ticari işlemlerde*" uygulanacağı savunulmaktadır. Oysa tüzel kişiliği olmayan borçlular bakımından

⁹⁶ Erdem, s. 55. Kanuna karşı hilenin yaptırımı hakkında bkz. Oğuzman/Barlas, N. 906 vd.

mesleki/işletmesel malvarlığı ile adi malvarlığının ayrımı kolay olmadığı gibi bu ayrımın Sicil yetkililerince yapılmasını beklemek de gerçekçi değildir. Bu yüzden TİTRK metnine yansımayan ticari işlem ifadesinin Kanun'un uygulama alanına bir etkisi yoktur.

3. TİTRK'in taraf bakımından kapsamına ilişkin meselelerden ilk olarak TİTRK'in hem rehinli alacaklılar hem de borçluların kapsamını genişletmesi değerlendirilmiştir. Özellikle tacir ve esnaflar arasındaki alacaklar için TİTRK kapsamında rehin hakkı kurulabilmesi, tefeciliğin ve hatır rehinlerinin önünü açabileceği gerekçesiyle eleştirilmektedir. Oysa TİTRK dönemindeki taraf bakımından sınırlı kapsamı muhafaza refleksi yansıtan bu endişelerin hem TİTRK içinden hem de dışından hukuki mekanizmalarla giderilmesi mümkündür. Finansmana erişimin kolaylaşması için bazı risklerin kanun koyucu tarafından göze alındığı kabul edilmelidir. Bu bakımdan TİTRK'in taraf bakımından kapsamına dair eleştirilerin yerindeliği sorgulanmaya açıktır.

4. Borçlu dışında bir kişinin TİTRK kapsamında rehin vermesi, taraflara dair bir diğer tartışmalı meseledir. TİTRK m. 5(9), bu şekilde rehin kurulabileceğini açıkça düzenlemekle birlikte borçlu ve rehin veren üçüncü kişi bakımından m. 3'teki taraf şartlarının aranıp aranmayacağı konusunda sessizdir. TİTRK hükümleri ve amacı çerçevesinde m. 3'te sayılan sıfatlar borçlu için aranmalı, ancak rehin veren üçüncü kişi bakımından aranmamalıdır. Bu sonuçları haklı kılan gerekçeler, her bir sonuç için aşağıda birer paragrafta özetlenmiştir.

Borçlu dışında bir kişinin Kanun kapsamında rehin vermesi halinde de borçlunun TİTRK m. 3'te sayılan kişilerden olması gerekir. Kanun'un amacı, teslimsiz taşınır rehninin m. 3'te sayılan kişilerin finansman gereksinimlerinin karşılanması için yaygınlaştırılmasıdır. Bu sıfatları taşımayan kişiler lehine rehin kurulmasına izin vermek, TİTRK'in uygulama alanını Kanun'un amacını aşan şekilde genişletecektir. Nitekim Ana Yönetmelik m. 10(5) hükmü bu sonucu teyit etmektedir.

Öte yandan borçlu lehine rehin veren üçüncü kişinin TİTRK m. 3'te sayılan kişilerden olması aranmaz. Amaç, sayılan kişilerin krediye erişimleri olduğuna göre rehin veren üçüncü kişilerin kimliği, TİTRK kapsamında rehin verebilmeleri bakımından önem arz etmemelidir. Keza Ana Yönetmelik m. 10(5) hükmü, "herhangi bir kişinin" borçlu lehine rehin verebileceğini isabetli olarak ifade etmektedir. O halde TİTRK m. 3'teki sıfatları taşıyan ya da taşımayan, borçlu dışındaki bir kişi TİTRK kapsamında rehin verebilecektir.

5. Borçlu dışında bir kişinin de rehin verebileceği dikkate alınarak TİTRK kapsamında rehinli alacaklı, borçlu ve rehin veren kişilerin kimler olabileceği, aşağıdaki tabloyla özetlenebilir:

<i>Rehinli alacaklı</i>	<i>Borçlu</i>	<i>Rehin veren</i>
Kredi kuruluşu	Tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı	Borçlu dahil herhangi bir kişi
Tacir veya esnaf	Tacir veya esnaf	Borçlu dahil herhangi bir kişi

6. Son olarak, alacağın temlik halinde devralanın m. 3'te rehinli alacaklı olarak sayılanlar arasında olmaması halinde rehin hakkının devralana geçip geçmeyeceği tartışılmıştır. TİTRK'te rehinli alacaklı olabileceklerin kapsamının genişletilmesi karşısında bu tartışmanın önemi azalmıştır. Yine de TİTRK'in taraf şartını sadece kuruluş anında araması, TİTRK'teki rehinli alacaklı sıfatını güvenilir kredi kuruluşlarına özgüleme yaklaşımının terk edilmiş olması ve tacir ile esnafın rehin alan tarafta yer alabilmesinin kanuna karşı hile tehlikesini büyük ölçüde ortadan kaldırması karşısında alacağın TİTRK m. 3'te rehinli alacaklı olarak sayılmayan bir kişiye temlik halinde rehin hakkının varlığını sürdüreceği sonucuna varılmalıdır.

7. Çalışmada varılan sonuçları somutlaştıran bir hüküm,⁹⁷ şu şekilde kaleme alınabilir:

Rehinde Taraflar

MADDE 3 (1) Bu Kanun kapsamında taşınır rehni; alacaklı taraf kredi kuruluşuysa tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü veya serbest meslek erbabı kişiler lehine; alacaklı taraf tacir veya esnafsa tacir veya esnaf lehine kurulabilir.

(2) Borçlunun, ilk fıkrada lehine rehin kurulabileceği belirtilen kişilerden olması kaydıyla herhangi bir üçüncü kişinin bu Kanun kapsamında rehin vermesi mümkündür.

⁹⁷ Bu şekilde bir hükmün kabulü halinde üçüncü kişilerin Kanun kapsamında rehin verebileceğini düzenleyen TİTRK m. 5(9) hükmüne de ihtiyaç kalmayacağını vurgulamak gerekir.

KAYNAKÇA

- Ayhan, Rıza/Çağlar/Hayrettin/Özdamar, Mehmet:** Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, 13. Bası, Ankara 2020.
- Aksoy, Mehmet Ali:** "Yeni Bir Kurum Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni'nin Ticari İşletme Rehni ile Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi", Ankara Barosu Dergisi, Cilt 76, Sa. 1, 2018, ss. 53-90.
- Antalya, O. Gökhan/Acar, Faruk:** Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, 3. Bası, İstanbul 2020.
- Antmen, Alpaz:** Ticari İşletme Rehni, Ankara 2001.
- Arkan, Sabih:** Ticari İşletme Hukuku, 19. Bası, Ankara 2014 (Ticari İşletme 2014).
- Arkan, Sabih:** Ticari İşletme Hukuku, 26. Bası, Ankara 2020 (Ticari İşletme 2020).
- Aytaç, Zühtü:** "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kapsamında Taraflar", iç: Sirmen, Lale/Özbilen, Barış (ed.), Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Ankara 2018, ss. 85-117.
- Bahtiyar, Mehmet:** Ticari İşletme Hukuku, 20. Bası, İstanbul 2019.
- Baydak, Ecrin:** Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, İstanbul 2018.
- Bayezit, Fırat:** Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Rehin Sözleşmesi ve Hükümleri, İstanbul 2019.
- Biçer, Levent:** "Finansmana Erişim Kolaylığı Açısından Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KOSBED), Sa. 35, 2018, ss. 73-101.
- Bozer, Ali/Göle, Celal:** Ticari İşletme Hukuku, 6. Bası, Ankara 2020.
- Çamurcu, Emin:** "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesinin Tarafları", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21 Sa. 3, 2017, ss. 201-234.
- Dural, H. Ali:** "Ticari İşletme Rehni İle Teminat Altına Alınan Alacağın TİRK m. 2'de Sayılan Kişiler Dışındaki Kişilere Temlikinin Ticari İşletme Rehnine Etkisi", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sa. 1, 2004 (Prof. Dr. Erden Kuntalp'e Armağan C 1), ss. 323-330.
- Duran, Arif:** "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesi Taraflarının Hak ve Yükümlülükleri", Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, Sa. 2, 2016, ss. 103-118.

- Erdem**, H. Ercüment: “Ticari İşletme Rehninde Güncel Sorunlar”, Bankacılar Dergisi, Sa. 76, 2011, ss. 42-60.
- Ergüne**, Mehmet Serkan: Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu, 2. Bası, İstanbul 2020.
- Ertaş**, Şeref: “Ticari İşletme Rehni”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, Özel Sa., 2005 (İrfan Baştuğ Anısına Armağan), ss. 39-50.
- Erten**, Ali: Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni, Ankara 2001.
- Göle**, Celal/**Aydoğan**, Gökhan: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu”nun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 33, Sa. 1, 2017, ss. 5-54.
- Gürpınar**, Damla: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 19, Sa. 1, 2017, ss. 111-159.
- Hamamcıoğlu**, Esra/**Karamanlıoğlu**, Argun: “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na İlişkin Bazı Tespitler”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 13, Sa. 2, 2016, ss. 95-138.
- Karakuş Erbaş**, Burcu: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Ve Rehin Alacaklısının Korunması, Ankara 2018.
- Larenz** Karl/**Canaris**, Claus-Wilhelm: Methodenlehre der Rechtswissenschaft, 3. Bası, Berlin/Heidelberg 1995.
- Nomer**, Haluk Nami/**Ergüne**, Mehmet Serkan: Eşya Hukuku, 5. Bası, İstanbul 2017.
- Oğuz**, Sefer: “Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni”, Bankacılar Dergisi Sa. 100, 2017, ss. 3-31.
- Oğuzman**, M. Kemal/**Seliçi**, Özer/**Oktay-Özdemir**, Saibe: Eşya Hukuku Kısaltılmış Ders Kitabı, 2. Bası, İstanbul 2019.
- Oğuzman**, M. Kemal/**Barlas**, Nami: Medeni Hukuk, 26. Bası, İstanbul 2020.
- Oral**, Bahar: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, Ankara 2019.
- Öz**, Turgut: “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Sa. 2, 2017, ss. 151-186.
- Poroy**, Reha/**Yasaman**, Hamdi: Ticari İşletme Hukuku, 17. Bası, İstanbul 2018.
- Reisoğlu**, Seza: “Ticari İşletme Rehni Uygulama-Sorunlar”, iç: Prof. Dr. Gürğân Çelebican’a Armağan, Ankara 2011, ss. 377-395.

- Saymen, Ferit:** "Matlaplar Kanun Mudur?", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası C. 10, Sa. 3-4, 1944, ss. 565-578.
- Serozan, Rona:** Eşya Hukuku I, 3. Bası, İstanbul 2014.
- Sirmen, Lale:** "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Düzenleniş Biçimi, Niteliği ve Rehne Hâkim Olan İlkeler", iç: Sirmen, Lale/Özbilen, Barış (ed.), Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Ankara 2018, ss. 21-52 (Düzenleniş Biçimi).
- Sirmen, Lale:** Eşya Hukuku, 7. Bası, Ankara 2019.
- Şenocak, Kemal/Kahraman, Zafer/Tuncer Kazancı, İdil/Öcal Apaydın, Bahar:** Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, Ankara 2019.
- Şit İmamoğlu, Başak:** Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme, Ankara 2017.
- Teoman, Ömer:** "Tacir Ticari İşletmesini Üçüncü Bir Kişinin Borcunun Güvencesi Olarak Rehnedebilir mi?", iç: Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, İstanbul 2007, ss. 79-87.
- Toraman Çolgar, Emek:** Şirkete Borçlanma Yasağı, İstanbul 2019.
- Uyumaz, Alper:** "Medenî Kanun Dışındaki Kanunlarda Düzenlenmiş Taşınır Rehni Çeşitleri", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi' C. 21, Sa. 4, 2017, ss. 49-90.
- Uyumaz, Alper/Türk, Mehmet Cemil:** "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Düşünceler", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 25, Sa. 2, 2019 (Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı), ss. 1416-1456.
- Ülgen, Hüseyin/Helvacı, Mehmet/Kendigelen, Abuzer/Kaya, Arslan/Nomer Ertan, Füsün:** Ticari İşletme Hukuku, 5. Bası, İstanbul 2015.
- Ülgen, Hüseyin/Helvacı, Mehmet/Kaya, Arslan/Nomer Ertan, Füsün:** Ticari İşletme Hukuku, 6. Bası, İstanbul 2019.
- Yatağan Özkan, Çiğdem:** "Ticari İşletme Rehninde Yeni Sorunlar: Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu", iç: Temel, Erhan/Kırca, Çiğdem (ed.), Türk ve Alman Özel Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyum Kitabı, Ankara 2020, ss. 211-251.
- Yıldız, M. Enes:** Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Yongalık, Aynur: “İstisnalar Dar Yorumlanır” Kuralı ve Değerlendirilmesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 60, Sa. 1, 2011, ss. 1-15.

Yurtman, Hazalcan: 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Temerrüt Sonrası Haklar, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Çevrimiçi Kaynaklar

The UNCITRAL Model Law on Secured Transactions, https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-08779_e_ebook.pdf erişim tarihi: 5 Mart 2021.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Tasarısı (1/753) ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu (Yasama Dönemi 26, Yasama Yılı 1, Sıra Sayısı 418) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss418.pdf> erişim tarihi: 5 Mart 2021 (Komisyon Raporu).

Bursa Milletvekili Kasım Önadım'ın, Ticari İşletme Rehni Kanun Teklifi ve Ticaret ve Adalet Komisyonları Raporları (2/17, Dönem 3, Toplantı 1, Sıra Sayısı 128) https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM__d03/c012/mm__03012066ss0128.pdf erişim tarihi: 5 Mart 2021 (TİRK Komisyon Raporu).

UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/09-82670_ebook-guide_09-04-10english.pdf erişim tarihi: 5 Mart 2021 (Kılavuz).